

radicaler geest beziel. Hij sluit zich aan bij het Verbond der Edelen, stelt zelf, als gewapend verzet door den remmenden invloed van Oranje onmogelijk blijkt, het Smeekschift op, en drukt het spoor van Lodewijk van Nassau en Brederode. Zijn eisch tot openlijke aanvaarding van het „cruyce des Evangeliums“ wordt onverhinderd nu. Als het afwijzend antwoord de bede om moderatie der placaten te smoren denkt, werkt hij vanaf de Antwerpsche Synode voor de openbare preek. De vrijheid voor zijn volk is hem allereerst vrijheid, getuigen van het Woord te zijn!

De beeldenstorm roept hem wakker als penvoerder van den Opstand. Hij keurt de daad niet goed, maar als een luthersch schrijver in een heftig libel scheldt op „dien dullen hoop“, neemt hij het aanstonds op voor de geloovigen en hun predikanten in zijn geschrift: „Van den beelden afgheworpen“. Het wordt wel niet gedrukt, maar in een volgend, fransch, geschrift — de „Vraye Narration“, een Apologie der Protestanten in het jaar 1563 — handhaaft hij zijn argumenten. Wie naar den mitsaard riekt, kan op hem rekenen!

Als na den beeldenstorm ook een poging om de vrije prediking van het Woord voor drie miljoen goudgulden te kóópen, mislukt, moeten dan toch de wapenen beslissen. De consistoriën te Antwerpen besluiten hiertoe, eind '66, terwijl de adel langzamerhand naar het koninklijke kamp terugkeert. Aan de eischen van het veldwinnend calvinistisch verzetsrecht wordt voldaan door Brederode met de leiding te belasten. Marnix wordt schatmeester.

Er volgt een catastrofe. De mede door predikanten verzamelde benden worden, na een mislukten aanval op Walcheren, even buiten Antwerpen, terwijl Oranje de poorten gesloten houdt voor tienduizenden Calvinisten, die te hulp willen snellen, in de pan gehakt. Jan van Marnix, de broer van Philips en aanvoerder, wordt in stukken gehouwen. Brederode vlucht. Marnix, met vrouw en kinderen, volgt hem. Ook de Prins wijkt uit, na weigering van een nieuwen eed. En de getuigen van Jezus Christus klagen:

Hoe groot, o Heer, en hoe vervaerlic
staet nu ons leven vol verdriet...

Marnix heeft in den Prins niet den moordenaar van zijn broer gezien. Als balling in Oost-Friesland verkeerd, blijft hij contact zoeken met Lodewijk en met Willem van Nassau. Al jong bezig met studie van de geestdrijverij, moet hij de doopersche invloeden onderkend hebben, die de door tyrannie zoo zeer verbitterde menigte het zwaard als louter in dienst der Kerk deden voeren. Dat hij dit niet terstond doorzag en afwees, is niet vreemd. Zelfs Calvijn achtte het in sommige gevallen plicht, op het voetspoor van Augustinus, maar in strijd met zijn eigen leer. De Prins streed uit overtuiging, zij het daartoe gebracht door overwegingen van utiliteit, voor het gelijkberechtigend zijn der beide godsdiensten naar Franschen frant, doch overwoog daarbij de kansen. Hij had de slachting voorzien, en om erger te voorkomen, zich afzijdig gehouden, bijna ten koste van zijn leven! Maar wat hij als calvinistisch radicalisme zag, is Marnix gaan zien als doopersch! En daarmee was voor Marnix de politieke opvatting van den strijd theologisch gefundeerd en gaf hij zich hiervoor gewonnen.

In ballingschap, schrijft hij propagandageschriften voor de actie van den Prins. Ook tracht hij hem steeds ten volle te winnen voor de Kerk!

Anderzijds werkt hij hard voor de totstandkoming van het Convent te Wesel, dat hij persoonlijk bijwoont. De éénheid der kerk is daarbij zijn doel. De preciese Calvinist is verdraagzaam tegenover den Lutheranen, die hem den heiligen oorlog verklaart. De onverdraagzaamheid der Calvinisten is trouwens een even hardnekkige en toch met alle historische feiten in strijd zijnde legende, als hun kunstloosheid. Was Marnix niet in huis bij een schwenckfeldiaan, d.w.z. een dweeper, een enthousiast, een der lieden van het „inwendige Woord“, tegen wie hij getoerd heeft, tot de vingers hem om de pen verstijfden?

En bleek Marnix niet, juist in dit jaar, de grootste kunstenaar te zijn, die zijn eeuw ons hand geschenken heeft, toen hij al zijn medelijden met dat volk, dat overgelaten was aan Alva, de Inquisitie en de nieuwe bisschoppen, al zijn liefde en al zijn haat uitstortte in het wellicht meest genadelooze strijdschrift van de nederlandse literatuur, zijn „Byencorff der Heilige Roomsche Kerke“?

Na vijftig jaren van vervolging stond hier eindelijk iemand op, die de Roomschen aan kon; die heel de formalistische denkwereld van de middeleeuwsche scholastiek doorzag en het valsche bedrog der papen van die dagen haatte met een doodelijken haat, onstoken aan het klare Woord! De Leuvense doctoren in de heilige godgeleerdheid moesten wel schaamrood gesidderd hebben op hun stoelen, bij het lezen van dit zwaar-satirische proza, waarin de vermoorde onschuld quasi naar de hel verwenscht, maar in feite tegen hun moordende tyrannie verdedigd werd!

De geestige opdracht aan den „Eerwaerdighen

Heylighen ende Hoochghelerden Doctoer ende Magister Noster, Heer Franciscus Sonnius, Vader aller nieuwe Bisschoppen in de Nederlanden“ is gedateerd „den 5den Januarij, welcke was dry Coningen avont, als de goede Catholycken hen volve maken, ende roepen: De Coninck drinck. Int Jaer 1569“. Sonnius had een hatelijk libel geschreven tegen de gemeente te Antwerpen, de eersteling der Reformatie! En een zekere Hervet een brief „aen de verdoolden van den Christengeloove“, de ketters.

Daarin had hij de roomsche leer verdedigd. Marnix nu spot met dien advocaat van Rome. Hij zal het beter doen. En in een boek van achthonderd bladzijden, geheel ingedeeld naar Hervets brief, rafelt hij in een van verholten spot tot barstens toe geladen proza — het schoonste van zijn eeuw in Nederland — gansch de leer der heilige Moederkerk uiteen, die quasi verdedigend. In overmoed geeft hij den ketters de volle maat, citeert een menigte teksten, maar schuift hun leer dan plotseling op zij met een uitroep als deze: „Neen! Neen! dat willen wij ons in eeuwigheid niet laten wijsmaken, dat de Schrift zoo iets zou leeren; want dan zou de Schrift kettersch wezen!“ — om er dan het tot in 't dwaze doorgetrokken roomsche leerstuk voor in de plaats te stellen.

„Slag op slag worden wij verrast door woord, uitdrukking, spreuk, gedachtenwending; door overgangen van stijl en stemming. Een ernstig bewijs struikelt over een enkel, als zonder erg ontvallen, familiair woord. Een spottend betoog sluit plotseling af met een diep ernstige waarschuwing“ (Wille). Ge próóft het toonverschil tusschen hartelijke overtuiging en spottend ernst. Met een voorname geestigheid wordt de roomsche dwaalleer voor het volk tentoongesteld, maar tevens de zuivere leer opnieuw verkondigd en de gemeente-onder-het-kruis gesterkt. Zoo werd de Byencorff werfboek voor de Reformatie als geen ander, en zeldzaam populair. Want Marnix schreef ditmaal geen Latijn of Fransch, maar de taal van het volk. En met ongekend meesterschap. Hij is grof, hier en daar, naar den inhoud. Maar wijt dat den tijd-van-onstaan, die heel Europa in de satire zweigen deed.

En buitendien; zijn sommige van Vondels hekel-dichten minder grof?

Schreef ook niet de lijne calvinistische hoveling Huygens gedichtjes op een gehangene? —

„Blencorff“, scherpte Marnix: Moeder de Kerk leest haar leerstukken van overal samen, als de bijen de honing.

„Wespencorff“, scholden de papen.

Wat moet dat een geestig man geweest zijn, die zoo de algenoegezaamheid van het Woord te etsen wist!

K.

J. BOSCH.

„College“ (?) van Willem Mengelberg.

Wie het Gedenkboek der in 1936 jubilerende Alma mater inzielt, komt op bladzijde 359 van deel 2 de volgende aantekening tegen:

„In zijne plaats (van A. A. Smijers—S.Z.) werd door de Maatschappij tot bevordering der Toonkunst als bijzonder hoogleraar W. Mengelberg aangewezen, met de opdracht, onderwijs te geven in de algemeene muziekwetenschap, voor zoover deze tot grondslag strekt van de reproductieve toonkunst. Tot dusverre (April 1936) heeft de heer Mengelberg nog geen gelegenheid gevonden, aan deze opdracht gevolg te geven“.

Studiosi hebben dus reeds vanaf 1934 gewacht op professoraal onderricht van Zijn Hooggeleerde. Nu echter heeft Mengelberg „college“ gegeven. Wel in een wonderlijken vorm: vanuit een interview en niet vanaf een kathedra. Ook de gebruikelijke toga ontbrak en veelgrage jongelieden waren vertegenwoordigd in één journalist.

Na 2 concerten met het Berlijnsche Philharmonische Orkest te hebben gegeven, kreeg Dr Hans Erman „college“ van den concertgever. De „Volkische Beobachter“ stelde „De Telegraaf“ van 10 Juli avond-editie, in staat om Nederland Mengelberg's cultuur-„visie“ te doen kennen. Het zou ook zonde zijn geweest, als Nederlanders niet de oogen waren geopend, wie er zoo aanstonds onder hen weer wil werken en applaus oogsten. Hoe het toeging, vertelt Dr Erman duidelijk:

„Eigenlijk wilden wij uitsluitend over muziek spreken. Over het Concertgebouw „De Philharmonie“ van Amsterdam, over de jongere Nederlandse componisten Pijper, Voormolen, Badings en Rudi en Karel Mengelberg zou er veel te vertellen zijn geweest.....

En dan kwam men steeds weer op de politiek! Hij kon nóg zoo dikwijls zeggen: „Ik ben een musi-

1) De Utrechtsche Universiteit 1636—1936, Dr G. W. Kernkamp en Drs J. P. Fockema Andreae, N. V. Oosthoek's Uitgevers Maatschappij, Utrecht 1936.

cus, politieke dingen kan ik niet bespreken!“ — in den volgenden zin was hij toch weer bij de politiek.“

Vanuit Duitschland maakte de dirigent den oorlog in Holland mee:

„En daarbij heb ik de groote gebeurtenissen in Holland niet eens meegemaakt, ik was namelijk al in Duitschland. U kunt zich voorstellen hoe wij aan de radio hingen in die dagen. Toen de wapenstilstand gesloten werd, bleven wij (Mengelberg en Mevrouw Mengelberg—S.Z.) den heelen nacht op; het was te Badgastein, en al was ik er tienmaal voor de kuur, wij zetten ons met alle vrienden, lieten champagne komen en vierden dit grootsche uur. Het is werkelijk een grootsch uur, de wereldgeschiedenis zal dat bevestigen, Europa komt in nieuwe banen.“

Toen Nederlanders doodbloeden bij den Grebbeberg en in en bij Rotterdam, toen onze mannen en broeders koorsten of opgenomen werden in ziekenhuis en veldlazaret, toen wij allen tot tranen bewogen de capitulatie moesten verdragen, vierde Mengelberg het met... champagne.

Toen Rotterdammers in schuilkelders ingesloten zaten, toen de Doelen van Rotterdamsch Philharmonisch-orkest verwoest lag, toen de majestueuze orgels van de Maasstad schoon opbranden, vierde Mengelberg de capitulatie met... champagne.

Champagne bij de capitulatie... dat, dat zullen de kinderen van ons volk nooit vergeten.

Champagne... bij een grootsch uur. Stijlloos? Ja volkomen. Vernederend voor onzen eigen volks-aard? Absoluut. Maar het is Mengelberg's lijn. Luister slechts.

De 25e uitvoering van Bach's Matthäuspassion is geëindigd. Koor- en orkestleden hebben zich naar de kleine zaal van het Concertgebouw gerept. Plechtig oogenblik. Mevrouw Noordewier staat gereed om haar toespraak te houden. Dames zullen zoo aanstonds het doek wegtrekken, dat het kunstwerk van Willem van Konijnenburg bedekt. De kleine zaal vol mensen. „De dames-koorleden in haar stemmige zwarte kleding“, „de laatste aangrijpende tonen van de Matthäus-Passion waren weggestorven“. Am Abend da es kühlte war.

Bach's werk is zonder applaus voor de 25e maal ontvangen. De huldiging voor de 25e hanteering van den dirigentstok kan nu beginnen.

Laat het verslag van het Alg. Handelsblad van 15 Januari 1923, 3e blad het ons vertellen:

„Luid gejuich weerklinkt als Mengelberg „opkomt“ uit de stemkamer, gewikkeld in een dikke pelsjas, waarvan de kraag werd opgezet. Lachend wijst hij op het wollen vest onder dien jas en met een gemakelijk handgebaar biedt hij zijn verontschuldiging aan voor dit weinig officiële toilet. Dan treedt Mevrouw A. Noordewier—Reddingius naar voren; met haar welluidende stem spreekt zij op diep bewogen toon den dirigent toe.“

„Tijdens de toespraak van Mevrouw Noordewier hebben de dames Beuker en Rahusen, presidente en vice-presidente van het Amsterdamsche Toonkunstkoor, het doek van het schilderstuk weggetrokken. En daar staat dan het kunstwerk, dat in triptiek-vorm de graflegging van Christus verbeeldt.“

Diep ontroerd kijkt Mengelberg naar het kunstwerk; ook Mevrouw Noordewier kan slechts met moeite haar aandoening bedwingen.

Daverend klinkt, als zij haar warme toespraak heeft geëindigd, het handgeklap. En Mengelberg kan zijn emotie niet beter uiten dan in een hartelijke dubbele omhelzing.“

De dirigent richt zich tot de leden van koor en orkest en solisten.

„Hij omhelst nogmaals Mevrouw Noordewier, onder luid, instemmend applaus zoent hij Ilona Durigo“.....

„Tante Jo, tante Jo“, wordt reeds van alle kanten uit de zaal geroepen. Beide handen steekt Mengelberg uit, dan drukt hij Mevrouw Beukers aan het hart.....“

„Juffrouw Rahusen“ klinkt het thans. En ook de vice-presidente wordt in een dubbele handkus door den dirigent gehuldigd.“

Zoo viert Mengelberg „grootsche“ urent!

* *

Op de vraag: „of al zijn landgenooten zoo denken?“, komt Mengelberg's cultuurlijk naar voren. Het is een, voor Nederlanders armzalige visie. Hoer slechts:

„Natuurlijk waren er in Holland personen en kringen, die anders georiënteerd waren, maar naar ik hoor laat zich vaststellen, dat die al rijkelijk veel geleerd hebben. Zeker, ons leven had veel contact met het Westen, dat contact is verstoord, ook de invloed van de Westelijke cultuur is afgesneden — maar.....“

Hij zet zich achterover in zijn stoel, ziet me doordringend aan:

„Maar ik vind dat heelmaal niet zoo erg. Stelt U zich eens voor, dat het anders gekomen was. Dat zou veel erger voor het Nederlandsche cultuurleven geweest zijn. Immers wij zijn altijd bijzonder nauw met juist het Duitsche geestesleven verbonden geweest. En wanneer het Westen terugtreedt, zal Duitschland nog sterker op den voorgrond komen. Ik heb zoo juist een krantenknipsel ontvangen, met dezen brief.“

De brief wordt gehaald, het krantenknipsel wordt voorgelezen: Onze theaters zijn open, de bioscopen

geven
als
machin
aan zij
schen

Zoo
berg n
nieuwe
dit pra
„En
pelijke
Duitsch
hebben

Hier c
ons eige
zieklev
hoe hee
ziek v
de Men
Rotterda
de loef
hebben c

Wat w
leven? V
Duitsche
sche mu
kon bou
zijn pub
in bewo
heid voo
dag bra
Dat wa
muziek
Niema
berg nie
het vade
Nederland
te denke
schilleren
nationaal

In een
over dem
het opko
onaal be
Men k
ten laten
recht om
honend t

Zullen
men van
men gaar
daard“ on
te vullen
zaal zus?

tenkunste
hem nie
Het Co
land; zij
onderstre

Mengel
onder zij
meerde k
in een v

De roep
dachten k
school he
bare kant
van de v

de libera
den het s
kwam vo
heid of d

Gode zij
laat hebb
heid van

Daarom
uit, wann
over eenh
heid, ook
hier in or
heid. Daa
een ander

Is de to
we hezel
nog niet n
van de se
looze sch
andere w
zijn kinde
allen de
zullen w

Ook op
van de C
eenheid n
kleurig k
groote w
maar toch
ik weet w
wanneer c
verlieten,

OPV

De roep

eken!" — in de politiek."

nt den oor-

artenissen in
namelijk al
hoe wij aan
le wapenstil-
engelberg en
n nacht op;
er tienmaal
vrienden, lie-
rootsche uur-
wereldgeschie-
nt in nieuwe

ij den
toen onze
nomen wen-
wij allen
sten verdra-
champagne.
s ingesloten
sch Phil-
de majes-
opbrand-
latie met...

it, dat zul-
ergelen.
r. Stijloos?
eigen volks-
berg's lijn.

uspation is
n zich naar
uw gerept.
ewier staat
Dames zul-
ten, dat het
nurg bedekt.
dames-koor-
eding", „de
althaus-Pas-
da es kühle

de 25e maal
hanteering
n.
elsblad van
ellen:

gelberg „op-
in een dikke
zet, Lachend
n jas en met
zijn veront-
iciele toflet.
—Reddingius
m spreekt zij
t."

Noordewier
presidente en
e Toonkunst-
reggetrokken.
t in triptiek-
riatus ver-

ur het kunst-
slechts niet

ne toespraak
Mengelberg
in een harte-

van koor en

Noordewier,
nt hij Ilona

n alle kanten
leekt Mengel-
kers aan het

is. En ook de
handkus door

ren!

ten zoo den-
naar voren.
zalige visie.

personen en
n, maar naar
rijkelijk veel
veel contact
oord, ook de
ifgesneden —

ziet me door-

soo erg. Stelt
men was. Dat
cultuurleven
zonder nauw
erbonden ge-
egtreedt, zal
grond komen.
dvangen, met

knipsel wordt
de bioscopen

geven hun gewone voorstellingen, de trams rijden, als kinderen spelen op straat en wanneer een vlieg-machina aan den hemel verschijnt, blijft iedereen aan zijn werk, de sirenes klinken niet meer, de menschen ademen op.....

Zoo stond het in de Hollandse krant. Mengelberg meent, dat er geen beter getuigenis voor den nieuwen Nederlandschen opbouw bestaat dan juist dit praatje in het dagblad:

„En wanneer nu alle kunstzinnige en wetenschappelijke werk verder gaat als in vreedstijd, zal Duitschland daar het grootste aandeel aan moeten hebben; ik althans geloof dat."

Hier domineert een geest, die in strijd is met ons eigen nationale, vrije en onafhankelijke muziekleven. En hier wordt het klaar als de dag, hoe het mogelijk was dat de Nederlandsche muziek van de laatste decennia zoo sporadisch op de Mengelberg-concerten voorkwam. Waarom stak Rotterdamsch Philharmonisch Orkest reeds jaren de loef af? Omdat Mengelberg geen kijkt toont te hebben op eigen nationaal bezit.

Wat was rijker dan het Hollandsche muziekleven? Wie werd gehinderd in het brengen van Duitse, Franse, Engelse, Russische, Noorse muziek? Geen conscientieus kunstenaar. Hij kon bouwen, hij mocht zonder eenige hinderpaal zijn publiek opvoeden in liefde voor de klassieken, in bewondering voor de romanlied, in dankbaarheid voor hetgeen moderne componisten aan den dag brachten.

Dat was en blijft de rijkdom van Nederlandsch muziekleven.

Niemand heeft het recht, ook Professor Mengelberg niet, om één land voorkeur te geven boven het vaderland. En het is de schande van sommige Nederlandsch sprekende musici, niet Hollandsch te denken over die muziek waarin ons land kan schitteren ook tegenover het buitenland: het eigen nationaal bezit aan volks- en kerkliederen.

In een geest, die in wezen vijandig staat tegenover den grondtoon van ons volkskarakter, kan het opkomen, lantdunkend en pedant eigen nationaal bezit te negeren.

Men kan dit, in eigen scheppende onmacht moeten laten liggen, maar het geeft geen musicus het recht om wat anderen voor onze natie deden, honend te ignoreeren.

Zullen onze oogen opengaan? Zullen onze dromen van „gemeene gratie" ons bedrog wezen? Zal men gaan inzien dat het niet past aan een „Standdaard" om regelmatig en meest haar kunsttrubriek te vullen met abonnementsconcert zoo en groote zaal zus? En dan bij een jubileum van een christen-kunstenaar te moeten erkennen: hebben wij hem niet te veel vergeten?

Het Concertgebouw is geen geestelijk allemansland; zijn gedenkboek heeft het nog eens rood onderschreept: „Humanistische Cultuur-Instelling".

Mengelberg vinde onze volksgevoelen niet meer onder zijn publiek. Wij verlangen stijl: Gereformeerde kunstgenieting en geen gemeene-gratie-roes in een verpolitiekt Nederlands Muziekleven!

S. ZWART Jz.

OPVOEDING EN ONDERWIS

De roep om eenheid.

De roep om eenheid heeft in ons land een ver-dachten klank. Vooral voor wie zich den strijd om de school herinneren, zit daar al een heel onbetrouwbare kant aan. Niet waar, wij hebben in de dagen van de verkiezingen den strijd aangebonden met de liberale sprekers, die de openbare school noemden het symbool van de eenheid der natie. Toen kwam vooral uit, dat de strijd ging om de eenheid of de vrijheid; en met groote bestidheid en, Gode zij dank, met een zeer verheugend resultaat hebben wij den strijd gevoerd voor de vrijheid van onderwijs.

Daarom wijven wij ons nog wel eens de oogen uit, wanneer wij in deze dagen zoo druk lezen over eenheid, over het loslaten van alle gedeeldheid, ook op het terrein van de school. Wij weten hier in ons land ook wel van een doodelijke eenheid. Daarom wil ik de zaak nog wel eens van een anderen kant bekijken.

Is de toestand nu ineens zooveel veranderd, nu we bezet gebied zijn geworden? Staan in ons land nog niet naast en tegenover elkaar de voorstanders van de school met den Bijbel en de godsdienst-looze school? Heeft de Katholiek nog niet steeds andere wenschen omtrent de school, waaraan hij zijn kinderen toevertrouwt? Willen wij nog niet allen de richting bepalen, waarin onze kinderen zullen worden opgevoed?

Ook op het terrein van de bijzondere, nader van de Christelijke school kan dat geroep om eenheid mij nog maar niet bekoren. In het veelkleurig karakter van onze scholen heeft altijd groote winst gelegen. Vaak zijn scholen gesplitst, maar toch maar zelden tot schade van het geheel. Ik weet wel, het was lang niet altijd aangenaam, wanneer een deel van de kinderen de oude school verlieten, om naar een nieuw te stichten school

te gaan. Maar veelal was dat toch wel in het voordeel van het geheel: een groot aantal kinderen kwam onder de beademing van het beslist Christelijk onderwijs. Zoo'n nieuwe school van een enigszins andere kleur genoot meer het vertrouwen van een andere categorie ouders.

Men wachte zich toch wel, daarover nu een afkeurend oordeel uit te spreken. Wij hebben toen aanvaard de konsekwentie van het beginsel der vrijheid, dat ons zulk een enorme ruimte heeft gegeven. Het zegt ons toch nog al wat, dat meer dan twee derde gedeelten van de kinderen van ons volk de bijzondere school bezoekt. Kan er een sterker bewijs geleverd worden tegen de bewering van vroeger, dat de natie aan de openbare school zou zijn gehecht? En als nu naar sommiger oordeel wel eens misbruik van die vrijheid gemaakt is, dan neemt dat toch het groote voordeel niet weg. Mocht men dit laatste eens een oogenblik over het hoofd zien, dan denke men terug aan de knevelarijen, waaraan we hebben blootgestaan in naam van de eenheid van onderwijs.

Nu weet ik wel, men wil geen fusie, geen samen-smelting, men wil slechts samenwerking. Goed, maar dan moet niet eerst een streep worden gehaald door wat we in het verleden deden. Dat is toch ook ernstig werk geweest. We dragen toch nog onze overtuiging om aangaande verschillende dingen. Ik kan maar moeilijk geloven, dat die nu bij tooverslag veranderd is door de gewijzigde omstandigheden.

We mogen natuurlijk vragen: Wat nu? maar dan zonder een streep te halen door het werk onzer vaders. Dat zal niet in overeenstemming zijn met ons nationaal karakter, dat we mogen en moeten en willen handhaven. Geen beklagenswaardig volk dan dat, wat in een ommekeer van het anker zijner historie loslaat. Dat wordt zeker een prooi van allerlei nieuwe onbepaalde ideeën.

Of we dan nu niets moeten doen met het oog op de positie van onze scholen? Natuurlijk, daarop moeten we ons bezinnen. Maar daarvoor behoeven we niet dadelijk wat nieuws in het leven te roepen. We hebben toch onze organisaties? Ik meen zelfs te mogen zeggen, dat ons schoolewzen op een benijdenswaardige wijze in verschillende vormen naar buiten treedt. Dat is óók gegroeid en kan maar niet zóó worden opgedoekt, ook nog niet op stel en sprong worden omgevormd. En het is aan de besturen van die organisaties wel toevertrouwd, zich op de veranderde omstandigheden te beraden. Ik twijfel er niet aan, of zij zullen even trouw als te voren waken voor de vrijheid van onze scholen, die deze kennen in gebondenheid aan het Woord van onzen God.

Laten we dus, en dat wil ik maar zeggen, niet hard gaan roepen om wat nieuws, maar laten we, ieder in onzen kring, in onze rustig gegroeide organisaties aandringen op een pal staan voor het beginsel, waaruit we tot dusver geleefd hebben. Ik wil mijn vertrouwen niet opzeggen in de besturen, die de belangen van onze organisaties tot dusver hebben behartigd, maar integendeel uitspreken, dat ik er geen oogenblik aan twijfel, of zij zien ook, hoe het in de veranderde omstandigheden noodig is, te zoeken naar de grootst mogelijke eenheid in het optreden van onze school-organisaties, waaraan de behartiging van het groote nationale belang van de vrije school is toevertrouwd.

Gron.

G. MEIMA.

STEMMEN UIT ONZE KERKEN

Welerw. Hooggeleerde heer,

Het trekt de aandacht, hoe U mij in den laatsten tijd met een zekere voorliefde in uw kerkelijke pers-polemiek¹⁾ zoekt²⁾ te betrekken, en dit terwijl mij geen blad ter beantwoording meer ten dienste staat³⁾. Eerst in het nummer van 5 Juli 11., met noemen van mijn naam⁴⁾. Nu weer in het nummer van 19 Juli 11. zonder mijn naam als een uit⁵⁾ „eenige bitterheid in 't hart" geboren aanvulling, zooals U het zelf meedeelt, in een persstukje gewijd aan de benoeming van dr G. C. Berkouwer als buitengewoon hoogleeraar aan de V.U.

Nu moet ik het in zeer ernstigen twijfel trekken, of dergelijke nog al persoonlijke invectives⁶⁾ wel geheel passen in het raam van den tegenwoordigen critieken tijd⁷⁾. Mij althans veroorlooft mijn verantwoordelijkheidsgevoel niet op een dergelijke polemiek in te gaan⁸⁾. Ook schijnen mij de zaken, waarover het gaat, minder geschikt te zijn voor een publieke gedachtenwisseling⁹⁾ en ik laat het gaarne en met goed vertrouwen aan de bestuurders van onze Theol. Hoogeschool over te beoordeelen, of het oorbaar is, zaken uit besloten vergaderingen aldus in het publiek te brengen¹⁰⁾.

Dat ik desniettemin U bij dezen moet verzoeken dit mijn schrijven, zoo mogelijk in het eerstvolgend nummer¹¹⁾ van uw blad op te nemen, heeft tweemaal reden. Allereerst om te voorkomen, dat men zou meenen, dat uw aanvallen op mij zouden zijn ontgaan¹²⁾. Doch vooral om U en ieder, die er belang in stelt, te verzekeren, dat ik mij niet bewust ben, ooit eeni-ge copie.... laat staan „opponerende"¹³⁾ of „curatoriale stukjes"¹⁴⁾... ongeteekend aan eenig

blad, ook niet „aan het persbureau van dr v. d. Vaart Smit" geleverd te hebben, of zelfs maar met het verzoek of ook maar in de ver-wachting, dat zulk een copie „ongeteekend" zou worden geplaatst¹⁵⁾. Deze laatste mededeeling schijnt mij niet overbodig te zijn, om zonder twijfel, naar ik vertrouw, ook door U niet gewenschte legendevorming te voorkomen¹⁶⁾.

U bij voorbaat dankend voor de plaatsing

Uw dv.,

W. A. VAN ES.

Naschrift.

Gemakshalve geef ik mijn antwoord in enkele aantekeningen bij de plaatsen, waar ik een cijfer in den tekst invoegde.

1) In den laatsten tijd voert ons blad zoo goed als geen „kerkelijke perspolemie". Wat het daaraan nog geeft (Catechismusbijlage) is antwoord op pole-miek. Vroeger was 't grootendeels ook zoo: antwoord op door dr v. Es gesteunde of ook zijnerzijds geopende polemiek. Geen legendevorming!

2) Dit is een vergissing; het ééne geval (19 Juli) lag zóó maar voor de hand.

3) Is geen bezwaar, want wie zelf door ons blad is bestreden, kan daar het woord krijgen. Hoeveel personen, die zelf geen blad hebben, zijn door inzender wel bestreden?

4) Dat had niets met polemiek te maken, ook niet wat de bedoeling betreft. Toen ik in verband met de tekenen der tijden (radio op het perron te Leeu-warden) ook dr v. Es (als voormalig predikant aldaar) noemde, betekende dit alleen maar: wat is er in korten tijd veel veranderd. Vanwaar die onnoodige geprikkeldheid?

5) „Uit" is wat anders dan „met". Niet „uit" bitterheid schreef ik, doch uit de bedoeling, klaarheid te brengen, ter zuivering voor de toekomst. Dit „uit" berust op misverstand.

6) Geen enkel invectief gebruikt, slechts publieke feiten geleverd.

7) De tijd is altijd ernstig geweest, ook toen dr v. Es schreef aan het bureau van dr v. d. Vaart Smit. Toen werd al gepraat over evacuatie e.d. Overigens toont ons blad te rekenen met den toestand; zie onder 1).

8) Daarin zijn we het dus eens.

9) Intusschen is ze door inzender geopend, — althans voor wat Kampen betreft.

10) Uit besloten vergaderingen is door mij niets geleverd. Al wat ik opmerkte was publiek (zie Acta, persverslagen, plus publicaties van dr H. W. v. d. Vaart Smit's bureau).

11) Is aan voldaan.

12) Zie voor die „aanvallen" onder 4).

13) 't Was wel degelijk opponerende copie. De zede hoogleeraar te Kampen is „thans" nog niet benoemd. Derhalve: niet van de baan gegaan. Wat inzender aan het persbureau dr v. d. V. S. schreef, begaf zich zeer stellig in critiek op de zaak zelf, die alsnog aanhangig was. 't Was niet noodig, vond dr v. Es. Thans heeft Amsterdam wel uitbreiding. Dezelfde curator, die Kampen's verlangen bestreed, laat thans, nu het de V.U. betreft, niets van zich hooren. Van de V.U. is hij nog curator.

14) „Curatoriaal" betekent ditmaal: „van de hand eens curators".

15) Is ook niet bewerd. Bewerd is alleen, dat de copie ongeteekend was. Het heeft eenige weken gekost, eer dr v. d. V. S. met den naam van zijn corres-pondent voor den dag kwam. Hij moest eerst weten of het mocht. Een bewijs, dat de onderteekening z.i. „fraglich" was. De Veldkamp schreef het stuk toe aan het persbureau zelf, en liet dit tot nu toe on-veranderd, hoewel dr v. d. V. S. tegen ondergeteekende, die de V. geloofde, fel in 't geweer kwam, deswege...

16) Juist door de onjuiste beweringen in dr v. Es' niet geteekende copie te weerspreken, heb ik legenden-vorming helpen voorkomen. Verheugen we ons, dat ditmaal inzender en ik in dit verlangen elkaar ont-moeten.

K. S.

IN PERSCHOUW

Bijzonderheden aangaande een federatief jeugdfront.

Dr C. N. Impeta schreef in Kamper Kerkbode een artikel over bovengemelde formatie, waar men toe ge-raken wil. Handelende over den z.g. Centralen Jeugd-raad, schrijft dr Impeta:

Men wil natuurlijk niet: samensmelting. Dan ware de vraag of we toestemmen zelfs geen vraag voor ons. Want men moet goed weten, dat bij den Centralen Jeugdraad ook de Roomsche en Sociaal-democratische Jeugdorganisaties, de Vrijzinnige Jeugdcentrale en het Padvindergilde aangesloten zijn. Het gaat meer (men vergeve mij de vreemde woorden; ze zijn alzoo gebruikt, ik haal dus de gebruikte termen aan) over een misschien mogelijke organisatie voor een instantie (ongeveer: lichaam) van samenwerking, die voortaan zouden kunnen hebben een „Raad van Leiding".

Sprekende over het federatief jeugdfront, zegt dr Impeta:

We hebben evenwel een zéér groot bezwaar. En dat is: het volslagen gemis aan principieele éénheid. Dit komt ook terstond uit in de formulering van de punten van het „programma", zal ik nu maar zeggen.

De Grondslag zou dan deze moeten zijn:

1. Aanvaarding van de algemeen-Christelijke en historische grondslagen van ons Nederlandsche volksleven.
2. Handhaving van de bij ons volkskarakter aan-